

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทางมาเยือนจังหวัด เชียงใหม่ช่วงเกิดสถานการณ์โควิด-19

Factors affecting the change of travel channels to Chiang Mai
Province during the COVID-19 situation

อภิสร อารี^{1*}

Apisara Aree^{1*}

กัญญ์สุดา นิมอนุสรณ์กุล¹

Kunsuda Nimanussornkul¹

บุญรวม จิตต์สามารถ²

Boonruam Chittsamart²

¹คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Faculty of Economics, Chiang Mai University

²สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 4 สระบุรี

²Office of Disease Prevention and Control, Region 4 Saraburi

*Corresponding author: apisara_a@cmu.ac.th

Received: February 15, 2023 Revised: May 19, 2023 Accepted: May 23, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทางของผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 400 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน พ.ศ.2565 โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic regression analysis) ผลการศึกษาพบว่า ผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่มีอายุมากขึ้นจะมีโอกาสเปลี่ยนช่องทางการเดินทางลดลง และหากผู้เดินทางมีสถานภาพโสด/หม้าย หย่าร้าง ที่มีบ้านอยู่จังหวัดเชียงใหม่ มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้า และไม่ได้เดินทางในช่วงวันเสาร์อาทิตย์ จะมีโอกาสในการเปลี่ยนช่องทางการเดินทางน้อยกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรส มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางอื่น ๆ ที่ไม่มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้า และเดินทางในช่วงวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งข้อเสนอแนะควรมีการประเมินผลและศึกษาในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 หรือโรคอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อคล้าย ๆ กันเช่นโรคลีเจียนแนร์ (Legionnaires' disease) หรือโรคอุบัติใหม่ที่จะเกิดในอนาคต เนื่องจากมีผลกระทบต่อรายได้หลักจากกลุ่มผู้เดินทางหากมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะได้ปรับปรุงกระบวนการ และกำหนดนโยบายทางสาธารณสุขให้เข้ากับบริบทของผู้เดินทางรวมถึงความปลอดภัยจากโรคโควิด-19

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเดินทาง, ประเภทานพาหนะ, การเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่, สถานการณ์โควิด-19

Abstract

The purpose of this research was to study factors affecting the travel behaviors of visitors to Chiang Mai. The population was chosen based on the inclusion criteria of 400 people. The data was collected using an online questionnaire between May and September 2022, with Logistic regression analysis. The study found that if the visitors were older, there would be less opportunity to change their travel behaviors. If the traveler was a local single, widowed, or divorced with a planned trip and did not travel during weekends, they will be less likely to change travel behaviors than those with marital status who travel without a planned trip and travel during weekends. The suggestions should be evaluated and studied in other tourist cities in Thailand affected by COVID-19 or other diseases that may have a similar impact, such as Legionnaires' disease or new emerging diseases that may occur in the future, by studying them periodically as they will impact the main income from travel behavior so that their process could be improved and establishing public health policies that could both satisfy and secure travelers from COVID-19.

Keywords: Travel behavior, Vehicle types, Traveling to visit Chiang Mai, Situation of COVID-19

บทนำ

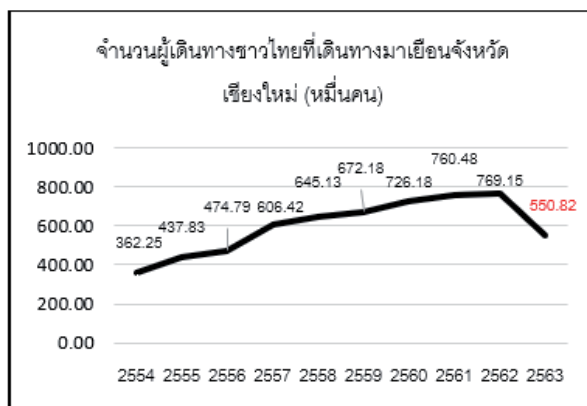
การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19 ;Coronavirus disease starting in 2019) ครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่นประเทศจีน และมีการขยายวงกว้างไปทั่วโลกโดยผู้ติดเชื้อมีอาการปอดอักเสบรุนแรงโดยไม่ทราบสาเหตุทำให้องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศให้เป็นภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจหลายด้าน เช่น มีผู้ป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก มาตรการการกักกันทางการค้า ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การจำกัดการเดินทางทั้งภายในประเทศ รวมถึงการกำหนดมาตรการควบคุมโควิดเป็นศูนย์ส่งผลให้การส่งออกมีการชะลอตัวลงเดือนมกราคม-ตุลาคม พ.ศ.2565 มีการขาดดุลทางการค้าทั้งหมด 656,386 ล้านบาท⁽¹⁾ จากข้อมูลทางสถิติจำนวนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต และตัวเลขความสูญเสียทางเศรษฐกิจสูงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ พบว่า ทั่วโลกพบรายงานทุกประเทศ ผู้ป่วย/ติดเชื้อรวม 624 ล้านราย เสียชีวิต 6.56 ล้านราย สูงกว่าใช้หวัดสเปนมีผู้ติดเชื้อทั่วโลก 500 ล้านรายโดย

สหรัฐอเมริกา มีผู้เสียชีวิต 675,000 ราย⁽²⁾ เมื่อเทียบกับการระบาดโควิด-19 ปีพ.ศ.2565 10 อันดับสูงสุดประเทศเม็กซิโก พบผู้ป่วย 7,080,000 ราย เสียชีวิต 330,000 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 4.66 อัตราการป่วย 5,492.62 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาประเทศบราซิล พบผู้ป่วย 34,600,000 ราย เสียชีวิต 685,000 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 1.97 อัตราการป่วย 16,274.69 ต่อประชากรแสนคน และประเทศรัสเซีย พบผู้ป่วย 20,100,000 ราย เสียชีวิต 378,000 ราย อัตราการป่วยตายร้อยละ 1.88 อัตราการป่วย 13,948.64 ต่อประชากรแสนคน สำหรับประเทศไทยจัดเป็นอันดับที่ 29 ของโลก พบผู้ป่วย 4,670,000 ราย เสียชีวิต 32,640 ราย อัตราป่วยตาย 0.7 อัตราการป่วย 6,690.54 ต่อประชากรแสนคน⁽³⁾ (ข้อมูล ณ วันที่ 19 ตุลาคม 2565) ทั้งนี้ประเทศไทย พบว่า มีการระบาดรุนแรงสูงสุดในจังหวัดสมุทรปราการพบผู้ป่วย 17,509 ราย เสียชีวิต 1,481 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 8.45 อัตราการป่วย 110.11 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาจังหวัดเชียงใหม่ พบผู้ป่วย

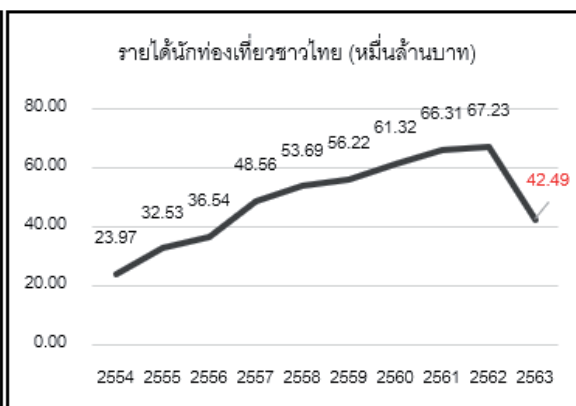
5,088 ราย เสียชีวิต 390 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 7.66 อัตราการป่วย 23.77 ต่อประชากรแสนคน และจังหวัด นครศรีธรรมราช พบผู้ป่วย 4,739 ราย เสียชีวิต 363 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 7.65 อัตราการป่วย 23.26 ต่อประชากรแสนคน จากข้อมูลยอดการใช้ยารักษาโรค และการรักษาโรคโควิด-19 จุกเฉิน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563-2565 พบที่รัฐบาลจ่ายเกี่ยวกับระบบสาธารณสุขเท่ากับ 101,334 ล้านบาท⁽⁴⁾ (ข้อมูล ณ วันที่ 19 ตุลาคม 2565)

จากสถิติการเดินทางสายการบินมีผู้เดินทางคนไทยในปี พ.ศ.2564 จากกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ จำนวน

1,562,301 คน รองลงมา กรุงเทพฯ-ภูเก็ต 1,307,970 คน และกรุงเทพฯ-หาดใหญ่ 1,102,660 คน ซึ่งจากข้อมูลสถิติพบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนผู้เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่สูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ทั้งนี้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการจำกัดการเดินทาง รวมไปถึงการปิดประเทศจากข้อมูลสถิติจำนวนผู้เดินทางที่เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่สูงเป็นอันดับ 1 ในภาคเหนือจึงพบเห็นถึงความเสี่ยงที่ผู้เดินทาง และผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่เสี่ยงติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019⁽⁵⁾ (ข้อมูล ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2565)

รูปที่ 1 จำนวนผู้เดินทางชาวไทยที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่จากปี พ.ศ.2554-2563

รูปที่ 2 รายได้ผู้เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่จากปี พ.ศ.2554-2563

จากรูปที่ 1 และ 2 พบว่าแนวโน้มผู้เดินทางชาวไทยที่เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2554-2562 และลดลงในปี พ.ศ.2563 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2562 กับ พ.ศ. 2563 พบว่ามีจำนวนลดลง 2,183,300 คน และรายได้ลดลง 24,740,000,000 ล้านบาท แสดงให้เห็นได้ว่าโรคนี้มีผลกระทบทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวสูงที่สำคัญโรคหนึ่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 10 เมษายน 2566)⁽⁶⁾

จากข้อมูลสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโรคส่งต่อการเดินทางเป็นอย่างมาก ดังนั้นการศึกษานี้จึงจำเป็นต่อการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ เช่น พฤติกรรมการเดินทาง ความรู้ พฤติกรรมการป้องกัน ความกังวล เป็นต้น เพื่อปรับกระบวนการป้องกันการติดเชื้อโรคโควิด-19 และโรคอุบัติใหม่ที่อาจส่งผลกระทบต่อกิจการต่างๆในจังหวัดที่ประชากรมีรายได้หลักจากการท่องเที่ยว เช่น การซ่อมแผนรับมือกับโรคอุบัติใหม่/อุบัติซ้ำ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 และระหว่างเกิดสถานการณ์โควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ช่วงเกิดสถานการณ์โควิด-19
3. เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการออกนโยบายการเดินทางให้เหมาะสมกับความต้องการ และบริบทของผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่รวมถึงจังหวัดอื่นๆ
4. เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับกระบวนการป้องกันการติดเชื้อโรคโควิด-19 และโรคอุบัติใหม่ที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของกิจการต่างๆในจังหวัดที่ประชากรมีรายได้หลักจากการท่องเที่ยว

วัสดุและวิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical study) เป็นการศึกษาโดยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่มีความเป็นเหตุและผลในเวลาเดียวกัน ซึ่งช่วงเวลาที่มีการศึกษาไม่ทราบสาเหตุเพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทาง

ประชากรศึกษาและวิธีการเลือก

การวิเคราะห์ข้อมูลการป่วย และเสียชีวิตจากโรคโควิด-19 ของสำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย พบว่าจังหวัดสมุทรปราการได้รับผลกระทบสูงสุด รองลงมาคือจังหวัดเชียงใหม่และนครศรีธรรมราช ตามลำดับ เลือกศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่เพราะเป็นจังหวัดที่มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยว ส่วนสมุทรปราการไม่ได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากรายได้หลักมาจากโรงงานอุตสาหกรรม

1) ประชากรศึกษา คือ ผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ และคนเชียงใหม่เดินทางไปจังหวัดอื่นๆ ช่วงเกิดสถานการณ์โควิด-19 ช่วงเวลาเดินทางตั้งแต่ปี พ.ศ.2563-2564 จำนวน 400 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง คือผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ และคนเชียงใหม่เดินทางไปจังหวัดอื่นๆ ช่วงเกิดสถานการณ์โควิด-19 ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม n4Studies⁽⁷⁾ โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ.2563 เนื่องจากข้อมูลสถิติเป็นช่วงที่เกิดสถานการณ์โควิด-19 โดยประชากรคือ 4,376,862 คน ค่า (p) เท่ากับ 0.5, ค่า error (d) เท่ากับ 0.05, ค่า แอลฟา (α) เท่ากับ 0.05 ได้จำนวนตัวอย่าง 385 คน ซึ่งได้เพิ่มจำนวนตัวอย่างเป็น 400 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามยึดตามเกณฑ์คัดเข้า โดยเก็บแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคล พฤติกรรมการเดินทางช่วงสถานการณ์โควิด-19 ความรู้พื้นฐานโควิด-19 พฤติกรรมการป้องกัน ความกังวลจากสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งแบบสอบถามในส่วนความรู้ และพฤติกรรมป้องกันถูกดัดแปลงจากแบบสอบถามเรื่อง ความรู้และพฤติกรรมป้องกันโรคโควิด-19 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนานาชาติเซนเทเรชา และวิทยาลัยเซนต์หลุยส์ โดยได้รับอนุญาตจากที่ปรึกษางานวิจัยดังกล่าว⁽⁸⁾ ประกอบด้วย 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้เดินทางได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพโสด อาชีพ และรายได้เฉลี่ยรวมต่อครัวเรือน เป็นต้น จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงระยะเวลา 2 ปี ที่เกิดสถานการณ์โควิด-19 (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563-2564) ได้แก่วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง พาหนะที่ใช้ในการเดินทางหลัก ลักษณะการวางแผนการเดินทาง ระยะเวลา

การวางแผนการเดินทาง ความถี่ในการเดินทาง ลักษณะการเดินทาง และผู้ที่เดินทางร่วมเป็นหลัก เป็นต้น จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคโควิดและความรู้ทางด้านการปฏิบัติเมื่อมีการเดินทาง เป็นต้น จำนวน 13 ข้อ โดยคะแนนเต็มข้อคำถามเท่ากับ 13 คะแนน วิธีการคำนวณคะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน⁽⁸⁾

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ได้แก่ ด้านการปฏิบัติก่อนเดินทาง ด้านการเตรียมอุปกรณ์การป้องกัน และด้านการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นต้น จำนวน 20 ข้อ โดยมาตรวัดแบบการประมาณค่าแบ่งออกเป็น 3 ระดับ 1-47 คะแนน คือ ปฏิบัติน้อย 48-74 คะแนน คือ ปฏิบัติปานกลาง และ 75 คะแนนขึ้นไป คือ ปฏิบัติมาก คะแนนเต็มข้อคำถามเท่ากับ 100 คะแนน⁽⁹⁾

ส่วนที่ 5 ความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์การเกิดการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 โดยเป็นการประมาณค่าจากความกังวลของแต่ละบุคคล จำนวนคำถาม 5 ข้อ การประมาณค่าคะแนนจัดกลุ่มเป็น 3 ระดับ โดย 1-6 คะแนน คือ ระดับความกังวลต่ำ 7-11 คะแนน คือ ระดับความกังวลปานกลาง และ 12 คะแนนขึ้นไป คือ ระดับความกังวลสูง คะแนนเต็มข้อคำถามเท่ากับ 15 คะแนน⁽¹⁰⁾

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรม SPSS และวิธีการคัดเลือกตัวแปรสมการปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทาง โดยใช้โปรแกรม Limdep ในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic regression analysis)

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ที่ผู้ศึกษาได้สร้างจากโปรแกรมไมโครซอฟท์ฟอร์ม (Microsoft forms) เก็บข้อมูลจากผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่โดยสถานที่เก็บมีทั้งหน้าเว็บเพจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการแจกแบบสอบถามผู้ที่เข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2565 โดยทำการแชร์ลิงค์ และ QR code ให้กับผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้หากข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัยตอบครบสมบูรณ์ 400 คน ผู้วิจัยจะยุติการเก็บแบบสอบถามโดยเก็บทุกคนแบบสุ่มที่มีการเดินทางเข้ามาหลังจากมีการเก็บรวบรวมข้อมูลครบ 400 คน

เกณฑ์การคัดเข้ามีดังนี้

1. อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป
2. สามารถอ่านออก/เขียนได้
3. ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการมองเห็น
4. สามารถใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนได้
5. สัญชาติไทย
6. เข้าพักในจังหวัดเชียงใหม่มากกว่า 2 คืน

เกณฑ์การคัดออกมีดังนี้

1. มีปัญหาสุขภาพ
2. ไม่ได้เดินทางในช่วงปีพ.ศ.2563-2564
3. พิกัดหรือภาพถ่าย
4. มีการเดินทางแต่ไม่ได้พักในจังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

การปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทาง คือ ผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเดินทาง เช่น จากการเดินทางโดยเครื่องบิน เมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 ผู้เดินทางเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ส่วนบุคคลแทน เป็นต้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาดัดแปลงมาจากแบบสอบถามเรื่องความรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา โดยผู้ศึกษาได้นำมาปรับและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งแบบสอบถามจากคณะพยาบาลศาสตร์วิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา ได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือด้านการพยาบาลผู้ใหญ่ พยาบาลเด็ก และพยาบาลวัยรุ่น ซึ่งทดสอบกับกลุ่มนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยคริสเตียน จำนวน 30 คน เกี่ยวกับความรู้โรคโควิด-19 ได้ค่า KR-20 เท่ากับ 0.7490 ส่วนพฤติกรรมการป้องกันโรคหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.7630⁽⁸⁾

ทางผู้วิจัยได้ทำการนำแบบสอบถามมาปรับใช้ซึ่งจากผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 งานวิจัย 2 ส่วน คือ ความรู้เกี่ยวกับโรค และการป้องกันโรค โดยมีการทดสอบแบบสอบถามความรู้ครั้งแรกเก็บบุคคลทั่วไปที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงราย 60 คน ได้ค่า KR-20 เท่ากับ 0.4401 จึงมีการปรับแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสาธารณสุขได้ค่า KR-20 เท่ากับ 0.6270 และพฤติกรรม

การป้องกันโรคค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.8820⁽¹¹⁾

ข้อพิจารณาทางด้านจริยธรรม

มีการขออนุญาต และชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยนำเสนองานวิจัยในรูปแบบภาพรวมโดยไม่มีการระบุชื่อสกุล และข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงถึงผู้เข้าร่วมวิจัย รวมถึงผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิ์ออกจากการวิจัยได้ทุกขั้นตอนซึ่งไม่กระทบกับงานหรือความเป็นส่วนบุคคล ทั้งนี้งานวิจัยไม่มีการแทรกแซง หรือประเด็นที่มีผลกระทบทางจิตใจต่อผู้เข้าร่วมวิจัย งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ และได้รับการรับรองวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2565 เลขที่ CM52/2565

ผลการศึกษา

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน สูงสุดเป็นเพศหญิงร้อยละ 64.5 พบว่าผู้เดินทางเป็นวัยรุ่น/นักศึกษาอายุตั้งแต่ 15-21 ปี ร้อยละ 54.00 อายุโดยเฉลี่ย 22.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.057 ผู้เดินทางส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 69.25 อาชีพพบมากที่สุดนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 70.00 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนที่สูงตั้งแต่ 46,501 ขึ้นไป ร้อยละ 40.00 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=400)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	95	23.75
หญิง	258	64.50
เพศทางเลือก	47	11.75
อายุ		
วัยรุ่น/นักศึกษา (15-21 ปี)	216	54.00
วัยทำงาน (22-59 ปี)	183	45.75
ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	1	0.25
$\bar{X} = 22.56, S.D = 5.05, \min = 18, \max = 60$		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	277	69.25
ปริญญาตรีขึ้นไป	123	30.75
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	280	70.00
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	42	10.50
ธุรกิจส่วนตัว/พนักงานเอกชน	51	12.75
รับจ้างทั่วไป/เกษตรกร	13	3.25
ว่างงาน/เกษียณ	14	3.50
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน (หน่วย:บาท)		
รายได้น้อย ($\geq 28,900$ บาท)	130	32.50
รายได้ปานกลาง (28,901-46,500 บาท)	110	27.50
รายได้สูง (มากกว่า 46,501 บาทขึ้นไป)	160	40.00
$\bar{X} = 57,980.77, S.D = 69,833.07, \min = 8,000, \max = 650,000$		

ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 แสดงในภาพรวมพบระดับความรู้ผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลางร้อยละ 53.50 ($\bar{X} = 10.57, S.D = 2.03$) ระดับพฤติกรรมกำหนัดป้องกันโรคโควิด-19 ในภาพรวมพบมากที่สุดการป้องกันระดับ

สูงร้อยละ 69.00 ($\bar{X} = 78.98, S.D = 11.13$) สำหรับระดับความกังวลโรคโควิด-19 ในภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลางร้อยละ 77.75 ($\bar{X} = 8.80, S.D = 2.00$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละ ระดับความรู้ ระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 และระดับความกังวล (n=400)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความรู้		
สูง (12 คะแนนขึ้นไป)	152	38.00
ปานกลาง (8-11 คะแนน)	214	53.50
น้อย (ต่ำกว่า 7 คะแนน)	34	8.50
<i>Mean = 10.57 , S.D = 2.03</i>		
ระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19		
การป้องกันระดับสูง (75 คะแนนขึ้นไป)	276	69.00
การป้องกันระดับกลาง (48-74 คะแนน)	122	30.50
การป้องกันระดับน้อย (ต่ำกว่า 47 คะแนน)	2	0.50
<i>Mean = 78.99 , S.D = 11.13</i>		
ระดับความกังวลโรคโควิด-19		
ระดับความกังวลสูง (12 คะแนนขึ้นไป)	34	8.50
ระดับความกังวลปานกลาง (7-11 คะแนน)	311	77.75
ระดับความกังวลน้อย (ต่ำกว่า 6 คะแนน)	55	13.75
<i>Mean = 8.80 , S.D = 2.00</i>		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เดินทางในช่วงก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 และช่วงระหว่างเกิดสถานการณ์โควิด-19 เมื่อเปรียบเทียบกันได้ดังนี้ ช่วงก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 ผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ เลือกใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลร้อยละ 49.25 โดยความถี่ในการเดินทางมากที่สุด 7 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 33.00 โดย

ช่วงระหว่างสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ผู้เดินทางเลือกใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลร้อยละ 54.25 โดยความถี่ในการเดินทางมากที่สุด 7 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 36.25 ซึ่งเมื่อเทียบกับ 2 สถานการณ์แสดงให้เห็นว่าผู้เดินทางมีการปรับเปลี่ยนใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น และใช้ยานพาหนะสาธารณะลดลง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเภทยานพาหนะที่ผู้เดินทางเยือนจังหวัดเชียงใหม่เลือกใช้เป็นหลัก และความถี่ในการเดินทาง

ก่อนสถานการณ์โควิด-19					
ประเภทยานพาหนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ความถี่ การเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พาหนะส่วนบุคคล (Private type)					
- ยานพาหนะส่วนบุคคล เช่นรถยนต์, รถมอเตอร์ไซด์, รถตู้, รถเช่าส่วนบุคคล เป็นต้น	197	49.25	1-2 ครั้ง	123	30.75
พาหนะสาธารณะ (Public type)					
- เครื่องบิน	72	18.00	3-4 ครั้ง	63	15.75
- รถไฟ	7	1.75	5-6 ครั้ง	20	5.00
- รถโดยสารประจำทาง เช่น รถทัวร์,รถตู้ เป็นต้น	62	15.50	มากกว่า 7 ครั้ง ขึ้นไป	132	33.00
- ผู้ที่ไม่มีการเดินทาง	62	15.50	ผู้ที่ไม่มีการ เดินทาง	62	15.50
ระหว่างเกิดสถานการณ์โควิด-19					
ประเภทยานพาหนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ความถี่การเดิน ทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พาหนะส่วนบุคคล (Private type)					
- ยานพาหนะส่วนบุคคล เช่นรถยนต์,รถ มอเตอร์ไซด์,รถตู้, รถเช่าส่วนบุคคล	217	54.25	1-2 ครั้ง	101	25.25
พาหนะสาธารณะ (Public type)					
- เครื่องบิน	68	17.00	3-4 ครั้ง	70	17.50
- รถไฟ	12	3.00	5-6 ครั้ง	32	8.00
- รถโดยสารประจำทาง เช่น รถทัวร์,รถตู้ เป็นต้น	51	12.75	มากกว่า 7 ครั้ง ขึ้นไป	145	36.25
- ผู้ที่ไม่มีการเดินทาง	52	13.00	ผู้ที่ไม่มีการเดิน ทาง	52	13.00

จากผลการศึกษาของค่าผลกระทบส่วนเพิ่มในตารางที่ 4 ตามแบบจำลองโลจิส (Logit model) พบว่าอายุมีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทางมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้ามเมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี โอกาสที่ผู้เดินทางมาเยือนเชียงใหม่จะเปลี่ยนช่องทางการเดินทางรถยนต์ส่วนบุคคล ลดลงกว่าการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ (ค่า Partial effect = -0.0117 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.1) โดยผู้ที่เดินทางที่มีสถานภาพโสด/หย่าร้าง มีโอกาสที่จะเลือกปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทางน้อยกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรส (ค่า Partial effect = -0.3406 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) โดยวัตถุประสงค์ผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่เนื่องจากบ้านของผู้เดินทางอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มีโอกาสเลือกเปลี่ยนช่อง

ทางการเดินทางน้อยกว่าผู้ที่มีวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในการเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ (ค่า Partial effect = -0.1125 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) หากผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่เมื่อมีการวางแผนการเดินทางมาล่วงหน้าจะมีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงการเดินทางน้อยกว่าผู้ที่ไม่มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้า (ค่า Partial effect = -0.1556 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01) และหากผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จะมีโอกาสในการเปลี่ยนช่องทางการเดินทางมากกว่าผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงเวลาอื่น ๆ (ค่า Partial effect = 0.0880 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 Marginal effect ของตัวแปรที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทางในช่วงสถานการณ์โควิด-19

การปรับเปลี่ยน ช่องทาง	ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Partial effect)	ความคาดเคลื่อน มาตรฐาน (Standard Error)	Z	Prob. $ Z > Z^*$
อายุ	-0.0117*	0.0064	-1.8200	0.0682
สถานภาพโสด	-0.3406**	0.1452	-2.3500	0.0190
บ้านอยู่จังหวัดเชียงใหม่	-0.1125**	0.0444	-2.5300	0.0113
วางแผนล่วงหน้า	-0.1556***	0.0522	-2.9800	0.0029
วันหยุด เสาร์ อาทิตย์	0.0880**	0.0439	2.0000	0.0453

หมายเหตุ: “*”, “**”, “***” หมายถึงระดับนัยสำคัญที่ 0.10 , 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

อภิปราย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางในการเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ที่มีอายุเพิ่มมากขึ้น จะมีโอกาสในการเปลี่ยนช่องทางในการเดินทางน้อยลง และผู้มีสถานภาพโสด/หม้าย หย่าร้าง จะมีโอกาสในการเปลี่ยนช่องทางการเดินทางน้อยกว่าผู้มีสถานภาพสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนช่องทางการเดินทางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผู้เดินทางส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีสถานะโสด และชอบเดินทางคนเดียว ทำให้การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลจะเพิ่มค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และไม่สะดวกในการเดินทางไกล ๆ คนเดียว

ผลการศึกษาทางด้านพฤติกรรมการเดินทางช่วงเกิดสถานการณ์โควิด -19 พบว่า หากผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การเดินทางเนื่องจากบ้านอยู่จังหวัดเชียงใหม่ มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้า และไม่ได้เดินทางในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จะมีโอกาสในการเปลี่ยนช่องทางการเดินทางน้อยกว่าผู้ที่มิวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในการเดินทางมาเชียงใหม่ ไม่ได้วางแผนล่วงหน้า และเดินทางมาในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผู้เดินทางส่วนใหญ่มีถิ่นพำนักเดิมอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่แต่มีการเดินทางไปยังจังหวัดอื่น ๆ เช่น ไปทำงานต่างจังหวัด เรียนหนังสือ หรือมีการกลับมาเยี่ยมเยือนญาติ/พี่น้อง เป็นต้น

ผลวิจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับโรคโควิด-19 การปฏิบัติ และความกังวล พบว่า ความรู้ การปฏิบัติ และความกังวลโรค ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนช่องทางในการเดินทาง

เนื่องจากผู้เดินทางส่วนใหญ่มีความต้องการในการเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ และได้มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้าจึงไม่มีผลต่อการเปลี่ยนช่องทางการเดินทางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผู้เดินทางส่วนใหญ่มีความจำเป็นในการเดินทาง และมีการวางแผนล่วงหน้า ผลวิจัยข้างต้นจึงไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการเดินทาง เพราะส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามคำแนะนำกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด

งานวิจัยมีการสอดคล้องกับผลวิจัยของ จีระศักดิ์ จีระปัญญา⁽¹²⁾ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจไปท่องเที่ยวต่างประเทศในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ของประชาชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ อายุมีผลต่อการตัดสินใจที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจที่ไม่ต่างกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Cezar Morar และคณะ⁽¹³⁾ ที่ศึกษาเรื่องการทำนายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเดินทางในช่วงการระบาดของ COVID-19: บทบาทของบุคลิกภาพนักท่องเที่ยว พบว่า ผู้เดินทางจะมีการเดินทางที่ลดลงในกลุ่มการเดินทางระหว่างประเทศเนื่องจากได้รับข้อมูลข่าวสารหรือ ความเสี่ยง ความรุนแรงของโรคโควิด-19 และผู้เดินทางส่วนใหญ่ใช้รถประเภทส่วนบุคคลมากกว่าประเภทสาธารณะ ทั้งนี้ความกังวล การเดินทาง การรับรู้ข่าวสาร ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทาง ปัจจัยการรับรู้ และอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม และความชอบในการเดินทาง และสอดคล้องกับการศึกษาของ Nafis Anwari และคณะ⁽¹⁴⁾ ที่ศึกษาเรื่องสำรวจพฤติกรรมการเดินทางที่เปลี่ยนไปจากวิกฤตโควิด-19: กรณีศึกษาประเทศกำลังพัฒนา พบว่า พฤติกรรมการเดินทางในช่วงสถานการณ์โควิดผู้เดินทางใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลมากกว่าระบบขนส่งสาธารณะซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยในช่วงสถานการณ์โควิดผู้เดินทางใช้รถส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเดินทางคือกลุ่มคนโสด จึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ช่องทางโซเชียลให้มากขึ้น เพราะช่องทางนี้เป็นที่นิยมในกลุ่มคนโสดที่เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว

2. เสนอแนะให้หน่วยงานสาธารณสุข ร่วมกับหน่วยงานท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่มีการซ้อมแผนรับมือโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ขาดความรู้ความเข้าใจต่อการป้องกันโรคโควิด เนื่องจากโรคนี้สามารถแพร่กระจายได้รวดเร็ว

3. ศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้ ซึ่งจะทราบผลของปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจในการเดินทางที่ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อปรับกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวรวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอื่นๆ

ข้อจำกัดในการศึกษา

วิธีการเก็บข้อมูลโดยการแชร์ลิงค์ อาจเข้าไม่ถึงในบางกลุ่มประชากร และประเด็นการสอบถามการเดินทางซึ่งได้สอบถามกลุ่มตัวอย่างในเดือน พ.ค.-ก.ย.พ.ศ. 2565 แต่ได้สอบถามย้อนหลังถึงการเดินทางก่อนสถานการณ์โรคด้วย ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจคลาดเคลื่อนได้

เอกสารอ้างอิง

1. Trade Policy and Strategy Office, Thailand's international trade situation October 2022 [Internet]. [Publisher unknown]; [2022 Nov 28] [cited 2023 April 10]. Available from: <https://shorturl.asia/O78Ii>
2. Sakurangam A, Editor. The Spanish flu spread around the world 100 years ago, killing more than 50 million people [Internet]. [Publisher Science Museum]; [2021 Dec 03] [cited 2022 JUNE 20]. Available from: <https://www.nsm.or.th/nsm/th/node/4267> (in Thai)
3. Worldometers, Reported cases and Deaths by country or Territory [internet]. [Publisher unknown]; [2022 October 19] [cited 2022 October 19]. Available from: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
4. COVID-19 Situation Management Center. Coronavirus Disease 2019 Situation [internet]. [Publisher unknown]; [2022 Feb 11] [cited 2022 October 19]. Available from: https://media.thai-gov.go.th/uploads/public_img/source/110265.pdf (in Thai)
5. The civil Aviation Authority of Thailand. Aviation Industry Report 2021 [internet]. [Publisher unknown]; [2021 Dec 30] [cited 2022 Aug 20]. Available from: <https://www.caat.or.th/th/archives/65098>
6. Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports Ministry of Tourism and Sports Tourism. Situation in the country by province in 2021 [internet]. [Publisher unknown]; [2022] [cited 2023 April 20]. Available from: <https://www.mots.go.th/news/category/628> (in Thai)
7. Wayne W. Daniel and Chad L. Cross. Biostatistics a foundation for analysis in the health sciences [Internet]. United States of America; [publisher unknown]; [1998] [cited 2022 Sep 10] Available from: https://faculty.ksu.edu.sa/sites/default/files/145_stat_-_textbook.pdf

8. Morasakul B, Panthasi P. Knowledge and behaviors of first-year nursing students, St. Theresa International College, and St. Louis College. *Journal of the 9th health center* [Internet]. 2021 [cited 2022 Sep 9]; 15(37), 179–95. Available from: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/RHPC9Journal/article/view/249050> (in Thai)
9. Katanyutanon T, Thongsiri T, Pichitchainarong A, Kingdokmai T, Thammakul S, Saenkamrang P, Bilkodem S. Factors related to COVID–19 preventive behaviors among health science students of Huachiew Chalermprakiet University [internet]. [*Huachiew Chalermprakiet Science Science and Technology Journal*]; [2021 June 27] [cited 2022 Oct 5]. Available from: <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/scihcu/article/view/243902> (in Thai)
10. Juntalao R. Associated Factors of COVID–19 Concern in Healthcare Workers at Mahasarakham Hospital During COVID–19 Outbreak [internet]. [*Mahasarakham hospital journal*]; [2022 Dec 22] [cited 2023 Jan 12]. Available from: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/MKHJ/article/view/256218> (in Thai)
11. Lambensa P. Determination of the quality of measurement and evaluation tools [internet]. [Publisher unknown]; [2017 June 11] [cited 2023 Jan 10]. Available from: <https://shorturl.asia/JR3q6> (in Thai)
12. Chuchee K. Logistic Regression [internet]. 2018 [cited 2022 Oct 9]. Available from: <https://forest-admin.forest.ku.ac.th/304xxx/?q=system/files/book/5%282018%29%20Logistic%20Regression.pdf> (in Thai)
13. Morar C, Tiba A, Basarin B, Vujičić M, Valjarević A, Niemets L, et al. Predictor of Changes in Travel Behavior during the COVID–19 Pandemic: *International journal of environmental research and public health* [Internet]. 2021 [cited 2022 Nov 9]; 18(21):11169. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8583456/>
14. Anwari N, Ahmed MT, Islam MR, Hadiuzzaman M, Amin S. Exploring the travel behavior changes caused by the COVID–19 crisis: A case study for a developing country. *Transp Res Interdiscip Perspect* [Internet]. 2021 [cited 2022 Nov 20]. Available from: <https://shorturl.asia/pqe6S>